

04.05.2022

Група М-1

Мегей А.В.

Основи філософських знань

Урок № 28-29

Тема: Філософська думка Київської Русі

Хід уроку:

З давніх-давен український народ був високорозвиненим етносом, про що свідчать висока трипільська культура (середина IV-III тисячоліття до н.е.), а також видатна пам'ятка українського народу V-IX ст. – «Велесова Книга». В ній, зокрема, чітко прослідковується характерна риса філософського світогляду українців - непохитна віра у свої сили та здібності, що завдяки діяльності можна досягти щастя і свободи. «А йдемо куди - знаємо...». «Йдемо до полів наших трудитися, як боги веліли кожному чоловікові»; «Правда така, що ми Дажбожі внуки, «а ум великий божий є єдиний з нами, і тому творимо і говоримо з богами воєдино»; «маємо істинну віру, що не потребує людської жертви»; «ми відважні, коли боремося за життя...»; «І одсічемо старе життя наше од нового...» (Див. «Велесова Книга». - К., 1994).

У цих висловлюваннях виявлені світоглядні орієнтації наших пращурів, їх цінності, які вони сповідали: впевненість у власних силах, працьовитість, творчість, відважність, повага до життя людини, рішучість у боротьбі за свободу, оптимізм, надія на краще майбутнє.

Філософія Київської Русі охоплює період з IX ст. Вона формується спочатку на власній міфологічно-язичницькій основі поза впливом більш розвинених філософських напрямків.

Суттєвий вплив на розвиток Київської Русі здійснило хрещення Русі у 988 р. Ця історична подія привела до того, що через Візантію в культуру наших пращурів входить антична філософія, християнська література, завдяки чому Русь ознайомилася з досягненнями культури, філософії давньоєвропейських народів.

При цьому варто відзначити, що християнство, античні автори були відомі лише вузькому колу духовної еліти суспільства. Основна ж маса населення Русі продовжувала вірити у традиційних язичницьких богів - Перуна, Даждьбога, Стрибога тощо. Це і стало причиною того, що філософія Київської Русі на первих порах свого розвитку мала просвітницький характер, її завданням було роз'яснення основних положень християнства і християнської філософії.

Суттєвою проблемою філософії цього періоду була людина, сенс її буття, розуміння людського щастя та шляхів його досягнення, співвідношення Бога і людини, переважно морально-етична проблематика.

Морально-етичний напрямок у філософії Київської Русі започаткував митрополит Іларіон, який у 1051 р. написав твір «Слово про закон і благодать». У цьому творі митрополит також вписує історію Київської держави у загальний світовий процес: він звертається до положення апостола Павла проте, що всесвітня історія проходить через два етапи: закону і благодаті. На першому етапі Бог наставляв і карав людей своїми зовнішніми настановами, через закон, а на другому, керуючись безмежною любовю до людини, справу життєвого вибору віддав самій людині, подарувавши їй подвиг Христового розпяття, тобто , благодать. Тепер людина наставляється вірою і любовю.

На початку ХІІст. зявилася «Повість минулих літ», автором якої вважається ченець Печерського монастиря Нестор. «Повість минулих літ» постає не тільки як літературний твір, а як одна із памяток філософської думки. Вже тут ми можемо знайти терміни «філософ» та «філософствувати».

«Слово о полку Ігоревім» є не тільки видатною пам'яткою літератури Київської Русі, а й джерелом філософської культури. В ній висвітлюється ідея єдності всіх руських земель, зміщення і централізації держави для відсічі іноземним загарбникам.

У «Посланні пресвітеру Фомі» Клиmenta Смолятича відстоюється думка про можливість використання філософії для кращого розуміння Святого Письма. При тому уточнюється, що філософія перш за все необхідна для пояснення божественних істин простим людям, бо клірики розуміють їх на більш високому рівні. Найбільш важливим у застосуванні філософії постає необхідність приходити до повчальних моральних висновків, серед яких найпершим є такий: справжнє благо не в багатстві і не у владі , а в у «стяжанні мудрості».

«Повчання» Володимира Мономаха , твір в якому висвітлюється ідея краси та гармонії світобудови та настанови дітям – будувати своє життя у злагоді зі світом, тобто шукати шляхів до гармонії та злагоди, не втрачаючи свого обличчя.

Однією з яскравих постатей серед діячів культури Київської Русі XII ст. є єпископ Кирило Туровський (1130-1182). Його твори найповніше репрезентують коло проблем, які розроблялися у філософії Київської Русі, а саме: моральні засади людського існування, взаємозв'язок світу земного і небесного, тіла і душі тощо.

У вченні про буття (онтологію) Туровський виходить з протиставлення двох світів - земного і небесного, видимого й невидимого, віддаючи перевагу світу небесному і невидимому. Значну увагу він приділяє також аналізові протилежностей «внутрішнього» і «зовнішнього», їх співвідношенню, як висновок: «зовнішнє» є темрявою, «внутрішнє» - світлом. Ця особливість у розумінні світу визначає й підхід Туровського до основної проблеми філософії Київської Русі - проблеми людини.

Кирило Туровський обґрунтуете позицію християнського антропоцентризму, згідно з яким людина створена Богом і є центром та кінцевою метою Всесвіту. Виходячи з такої позиції, він розглядає співвідношення тіла і душі, яка є однією з центральних у творчості мислителя. При цьому Туровський відходить від абсолютноного протиставлення тіла і душі, прагне їх поєднати. Душа і тіло - божественного походження. Однак душа є духовним началом людини, від неї йдуть всі доброчинності. Коли ж душа підкоряється тілесному началу, то це призводить людину неминуче до гріха.

Пізнавальні можливості пов'язуються з проблемою серця і його значення в житті людини. У цьому процесі особлива увага приділяється органу, завдяки якому стає можливою пізнавальна діяльність людини, залучення її до вищих божественних істин - творіння світу, людини, добра тощо. Таким органом вважалося серце, яке є осередком, що об'єднує воєдино почуття, розум, волю і доброчинність людини. Лише завдяки серцю людина здатна приєднатися до вищого, священного світу.

Саме цей акцент на ролі серця у пізнанні і життєдіяльності людини суттєво впливув на подальший розвиток української філософії, став її визначальною рисою у творчості таких мислителів, як К. Транквіліон-Ставровецький, Г. Сковорода, П. Юркевич.

У філософії Київської Русі чільне місце займали головно дві проблеми давньоруського суспільства: боротьба проти соціального і гноблення з боку іноземних завойовників і міжусобиці в панівних верхах держави. Тому основними проблемами філософських розмірковувань, у зв'язку з осмисленням цих подій, є прагнення віднайти шляхи стабілізації суспільного життя, подолання міжособібних князівських воєн і чвар. Ці розмірковування звернені передусім до людського сумління, моралі людини, її виховання, милосердя, терпимості.

У розвиток соціально-філософської думки цього періоду значний внесок зробили численні «Патерики», в яких формується етичний ідеал особистості. Саме в цей час зростає інтерес до людини, її внутрішнього світу та соціального становища.

Виконані завдання відправте мені на електронну пошту anastasiamegei@ukr.net.

У темі листа вказати ПІБ, номер групи, номер уроку і дату